

7

Kansalaisten näkemykset presidentin valta-asemasta

Vesa Koskimaa, Maarika Kujanen & Tapio Raunio

Johdanto

Presidentin valta-asemaa suhteessa muihin valtiollisiin instituutioihin on tyypillisesti pyritty ymmärtämään ensisijaisesti perustuslaillisen vallanjaon näkökulmasta, niin Suomen presidentti-instituution kontekstissa kuin kansainvälisessä tutkimuskirjallisuudessaakin. Puolipresidentiaalisissa valtioissa perustuslaillinen toimeenpanovalta jakautuu suorilla vaaleilla valitulle presidentille sekä pääministerin johtamalle hallitukselle, jonka olemassaolo kytkeytyy parlamentin enemmistön tahtoon. Järjestelmä luo siis asetelman, jossa pääministerin ja presidentin täytyy tehdä yhteistyötä välttääkseen instituutioiden erillisyydestä johtuva ristiveto. Suomessa haaste koskettaa erityisesti ulkopolitiikan johtamista, jonka perustuslaki jakaa selkeästi presidentin ja hallituksen kesken. Yhteisjohtajuus voi tuoda päätöksentekoon konflikteja ja epävakautta, mutta myös kompromisseja ja vakautta, jos yhteistoimintamekanismit toimivat (Raunio & Sedelius 2020).

Suomessa presidentin valtaoikeudet ovat vuoden 2000 perustuslakiuudistuksen jälkeen rajautuneet pääosin ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan eikä presidentillä käytännössä ole muodollista toimivaltaa sisäpolitiikassa tai Euroopan unionia (EU) koskevista asioista. Tämä ei kuitenkaan estä presidenttiä käyttämästä merkittävää

valtaa ulko- ja turvallisuuspolitiikassa ja lisäksi presidentti voi halutessaan pyrkiä vaikuttamaan erilaisia epämuodollisia keinoja ja kanavia hyödyntäen. Kansakunnan näkyvimpiin julkisiin hahmoihin lukeutuva presidentti voi ottaa asioihin kantaa julkisesti tai hän voi kommunikoida suoraan esimerkiksi virkakunnan ja eduskuntaryhmien kanssa. Suoran kansanvaalin kautta saatu valtakirja ja presidentin tyypillisesti korkea julkinen suosio suhteessa muihin poliittisiin toimijoihin ja instituutioihin myötävaikuttavat osaltaan siihen, miten presidenttiin suhtaudutaan niin kansalaisten, poliitikkojen kuin mediankin toimesta, mahdollisesti lisäten presidentin todellista vaikutusvaltaa.

Presidentin valta-asemaan liittyviä kansalaiskäsityksiä on tutkittu jonkin verran aiemminkin, etenkin Elinkeinoelämän Valtuuskunnan (EVA) toimesta. Tarkastelumme laajentamiseksi vertailemme Presidentinvaalit 2024 -kyselytutkimuksen havaintoja myös näihin EVA:n aineistoihin. Aiemmista tutkimuksista tiedämme, että kansalaiset ovat yleisesti ottaen joko tyytyväisiä presidentin valtaoikeuksiin tai haluaisivat kasvattaa niitä (esim. Metelinen 2022). Vähemmän on sen sijaan tutkittu sitä, miten kansalaiset asennoituvat presidentin rooliin suhteessa hallitukseen, eduskuntaan ja puolueisiin. Erityisen vähälle huomiolle ovat jääneet presidentin epämuodollisempaa valta-asemaa ja roolia koskevat odotukset. Odottavatko kansalaiset presidentin olevan vahva ja itsenäinen poliittinen toimija, joka haastaa aktiivisesti hallituksen politiikkaa, vai toivovatko he presidentistä kansaa yhdistävää, sovittelevaa ja ehkä seremoniallistakin valtionpäättä? Toinen vähäisemmälle huomiolle jäänyt ulottuvuus koskee väestöryhmien välisiä eroja: ketkä kannattavat presidentille muodollisesti vahvaa ja epämuodollisestikin aktiivista roolia, joka voi ajautua ristiriitaan perustuslain varsin parlamentaarisen yleishengen kanssa?

Tässä luvussa tarkastelemme kansalaisten käsityksiä presidentin valta-asemasta, huomioiden ilmiön muodolliset ja epämuodolliset ulottuvuudet. Jo historiallisten syiden vuoksi presidentti-instituutio on herättänyt Suomessa aina poikkeuksellisen paljon huomiota. Kysymys presidentin suhteellisesta valta-asemasta oli keskeinen myös uutta perustuslakia luodessa ja viimeaikaiset kehityskulut – etenkin Suomen NATO-jäsenyys – ovat mahdollisesti jopa lisänneet presidentti-instituution merkitystä ja ainakin näkyvyyttä. Vaikka Suomessa vahvasti henkilöitynyt presidentin vallankäyttö on saanut tehdä tilaa hallitusvetoiselle politiikalle ja parlamentarismiin vahvistumiselle, saattaa vallitseva maailmanpoliittinen tilanne yhdistettynä korkeaan kansansuosioon (ks. luku 8) mahdollistaa presidentin tosiasiallisen vaikutusvallan kasvun.

Kysymys yksittäisen henkilön poliittisesta valta-asemasta voidaan kytkeä myös yleisempiin demokratian tilaa koskeviin kehityskulkuihin, kuten populistiseen johtajuuteen, joka vahvaan henkilökohtaiseen kansalaissuhteeseen ja kuvitteelliseen yhtenäisyyteen nojaten haastaa konsensushakuisen päätöksenteon. Tutkimme analyysissämme kansalaisten näkemyksiä myös tämän tyyppistä johtajuutta kohtaan Presidentinvaalit 2024 -kyselytutkimusaineistoon nojaten. Taustamuuttujina hyödynnämme perinteisen sosiodemografisen ulottuvuuden lisäksi erilaisia poliittisia asenteita ja poliittista tietämystä kuvaavia tekijöitä.

Presidentin muodollinen ja epämuodollinen valta

Puolipresidentiaalisia valtioita käsittelevässä tutkimusperinteessä presidentin valtaa on tyypillisesti hahmotettu suhteessa hallitukseen ja pääministeriin, joiden kanssa presidentti jakaa muodollisen toimeenpanovallan. Toinen tutkimuskenttää määrittävä piirre on vallan hahmottaminen osittain muodollisiin ja osittain epämuodollisiin tekijöihin liittyväksi kokonaisuudeksi, korostaen tyypillisesti edellisiä, joita on helpompi havainnoida, mitata ja vertailla (Åberg & Sedelius 2020). Alan tutkimus on kuitenkin viime vuosina siirtynyt kohti hienojakoisempaa ja realistisempaa analyysiä, jossa kiinnitetään enemmän huomiota vallankäytön epäviralliseen piiriin kanaviin ja keinoihin.

Puolipresidentiaaliset hallintojärjestelmät ensimmäisenä systemaattisesti määritellyt ja luokitellut Maurice Duverger (1980) arvioi valtioita presidenttien perustuslaillisten valtaoikeuksien ja presidenttien ”tosiasiallisen” vallan perusteella. Luokittelu muodostui haastavaksi, koska arviointikriteerinä käytetty ajatus presidentin ”varsin huomattavista valtuuksista” oli hankala määritellä empiirisesti. Myöhemmin Robert Elgie (1999) määritteli puolipresidentiaaliset järjestelmät yksinkertaisemmin sellaisiksi, joissa suorilla vaaleilla valittu presidentti hallitsee maata yhdessä parlamentille vastuullisen hallituksen kanssa (ks. luku 1). Tältä pohjalta myös Matthew Shugart ja John Carey (1992) jakoivat vaikutusvaltaisessa tutkimuksessaan puolipresidentiaaliset järjestelmät kahteen päätyyppiin. Niin sanotussa presidentti-parlamentarisessa (*president-parliamentarism*) mallissa hallituksen olemassaolo on osittain alisteista presidentin tahdolle ja sen vuoksi tämä järjestelmämalli saattaa toimia kuin puhdas presidentiaalinen demokratia, jossa presidentti yksin nimittää ja erottaa hallituksen jäsenet (esimerkiksi Yhdysvallat ja Brasilia). Puolestaan pääministeri-presidentiaalisessa (*premier-presidentialism*) mallissa – jota Suomikin on mukaillut – hallituksen olemassaolo nojaa ainoastaan parlamentaarisen enemmistön tahtoon ja siksi se muistuttaa toiminnaltaan enemmän parlamentaarisia järjestelmiä, kuten Ruotsia tai Iso-Britanniaa. Vaikka Shugart ja Carey (1992) huomioivat myös monenlaisia epämuodollisia vallan ulottuvuuksia, nojasi heidän luokittelunsa muodollisiin valtaoikeuksiin, kuten siihen miten hallituksen muodostaminen määritellään perustuslaissa. Myös laajemmat empiiriset vertailut korostivat aina 2010-luvulle saakka presidenttien muodollisia valtaoikeuksia (ks. Metcalf 2000; Roper 2002; Siaroff 2003; Doyle & Elgie 2016). Tämä on ymmärrettävää, sillä vaikka käytäntöjen ja tilannetekijöiden merkitys tunnistetaan, muodostavat perustuslailliset valtaoikeudet presidentin vallankäytön lähtökohdan ainakin vakiintuneissa demokratioissa (ks. esim. Samuels & Shugart 2010; Passarelli 2015).

Viimeaikaisissa tutkimuksissa on korostunut myös näkökulma, joka täydentää muodollisten valtaoikeuksien olemassaoloa huomioimalla myös sen mitä presidentit oikeastaan tekevät. Tämä lähestymistapa voidaan jakaa kahteen pääsuuntaukseen sen mukaan, miten presidentin toiminta suhteutuu hänen muodollisiin valtaoikeuksiinsa. Ensimmäinen suuntaus on pyrkinyt selvittämään miten presidentit käyttävät muodollisia valtuuksiaan, koska ”useimmiten [presidentin aktiivisuus]

ymmärretään presidentin valtaoikeuksien aktiiviseksi käyttämiseksi" (Tavits 2009, 30). Näkökulma on hyvin tunnettu Suomessakin, kuten esimerkiksi Dag Anckarin (2000) luonnehdinta presidentti Urho Kekkosesta "herkkusuuna" perustuslaillisten valtaoikeuksien "buffetpöydän" ääressä osoittaa. Metaforan ydinajatus, joka on meidänkin tutkimuksemme kannalta keskeinen, on että muodollisia valtaoikeuksia voidaan aina käyttää eri tavoin, pidättäytyväisesti tai aggressiivisemmin.

Muodollisten valtaoikeuksien käytön tutkijat ovat tarkastelleet muun muassa presidenttien osallistumista lainsäädäntöön (etenkin veto-oikeutta hyödyntämällä) ja hallituksen muodostamiseen (etenkin ministerinimityksiin liittyen) (ks. Amorim Neto & Strom 2006; Tavits 2009; Schleiter & Morgan-Jones 2010; Köker 2017). Lainsäädäntöön ja hallituksen kokoonpanoon vaikuttaminen kuvaavat hyvin presidentin hienojakoisempaa ja todellisesta vallankäyttöä, ja muutamat esimerkit paljastavat hyvin myös yksinomaan valtaoikeuksien *olemassaoloon* perustuvan vallan hahmotamisen ja mittaamisen ongelman. Esimerkiksi lainsäädännöllisen veto-oikeuden omaaminen ja tosiasiallinen käyttö antavat varsin erilaisen kuvan Suomen presidentin valta-asemasta. Vaikka presidentti yhä vahvistaa lait allekirjoituksellaan ja kykenee siten viivyttämään lainsäädäntöä (enää tosin vain uuteen eduskuntakäsittelyyn saakka), presidentti käytti veto-oikeuttaan varsin säästeliäästi jo vanhan perustuslain aikana, jolloin hän kykeni lykkäämään asian käsittelyn yli seuraavien vaalien (vain kuudesti vuosina 1981–1993). Tapaukset myös liittyivät suurelta osin lakitekniisiin seikkoihin eivätkä poliittisiin erimielisyyksiin, kuten myös vuosien 2000–2014 kahdeksassa tapauksessa (Hidén 2019, 198–202). Samoin oikeus ja pyrkimys ohjata hallituksen muodostamista ja toimintaa ovat eri asioita. Viimeisin tunnettu tapaus, missä presidentti osallistui aktiivisesti hallituksen muodostamiseen, on vuodelta 1987, kun presidentti Mauno Koivisto esti kokoomuksen, keskustan ja ruotsalaisen kansanpuolueen johtajien solmiman niin sanotun kassakaappisopimuksen toteuttamisen. Vaikka presidentti kykenee niin halutessaan edelleen muodollisesti osallistumaan hallituksen muodostamiseen, eivät presidentit 1990-luvulta lähtien ole tätä oikeutta käyttäneet (ks. esim. Paloheimo 2005, Koskimaa 2016).

On kuitenkin selvää, ettei presidenttien toiminta rajoitu vain perustuslaissa määriteltäviin muodollisiin tehtäviin. Viime vuosina tutkijat ovatkin analysoineet enenevässä määrin presidenttien epämuodollisempia toimia, jotka voidaan karkeasti jakaa julkisilla ja yksityisillä areenoilla tapahtuviksi aktiviteeteiksi. Kuten hyvin tiedetään, presidentit ensinnäkin esiintyvät hyvin paljon julkisuudessa. Instituution osittain seremoniallinen luonne, jossa kokonaisen kansakunnan edustaminen kietyy yhdelle henkilölle, takaa presidenteille luultavasti laajimman pääsyn julkisuuteen kaikista poliitikoista – ja lisäksi presidentit ovat tyypillisesti myös suosittumia kuin muut keskeiset poliittiset toimijat kuten pääministerit ja hallitukset (Tavits 2009; Hloušek 2013; Kujanen 2024). Presidentit osallistuvat tilaisuuksiin, pitävät puheita, antavat haastatteluita ja esiintyvät sosiaalisessa mediassa, ja laajasti julkisuudessa noteeratun toimintansa kautta presidentit voivat laajentaa tosiasiallista vaikutusvaltaansa vaikuttaakseen esimerkiksi politiikan esityslistaan tai hallituksen toimintaan (ks. esim. Raunio & Sedelius 2020; Grimaldi 2023; Kujanen ym. 2025a,

2025b). Toiminta, jota amerikkalaisessa tutkimuskirjallisuudessa on luonnehdittu osuvalla *going public strategies* -termillä (Kernell 2007) voidaan Suomen kontekstissa yhdistää suosittuun mutta epäselvään arvojohtajuuden käsitteeseen, joka tuntuu viittaavan presidentin ei-muodolliseen julkiseen toimintaan. Palaamme arvojohtajuuteen tämän luvun empiirisen analyysin lopussa.

Ilmiselvää on sekin, että presidentit toimivat myös kulisseissa, missä he saattavat yrittää vaikuttaa politiikkaan niin muodollisia kuin myös epämuodollisia keinoja käyttäen (Tavits 2009; Köker 2017; Grimaldi 2023). Suomen kontekstissa hyvän esimerkin edellisestä tarjoaa presidentin johtama ulko- ja turvallisuuspoliittinen ministerivaliokunta (TP-UTVA), joka toimii hyvin pitkälti julkisuudelta piilossa (esim. Raunio & Sedelius 2020). Perustuslain soveltaminen edellyttää aina tulkintaa, mikä vuoksi presidentti voi yrittää laajentaa valtaansa yli muodollisten ja perinteisten rajojen, varsinkin jos vastapuolena toimiva hallitus on heikko ja epäsuosittu. Epämuodollinen vaikuttaminen on painottunut paljon poliittisia intohimoja herättäviin sisäpoliittisiin kysymyksiin (ks. esimerkiksi Raunio & Sedelius 2020; Jastramskis & Pukelis 2024; Gherghina ym. 2025). Kuitenkin myös vahvasti säännellyt ja konsensuskseen tähtäävät poliittiset areenat – esimerkiksi juuri Suomen ulkopoliittinen päätöksenteko – tarjoavat ylimääräisiä vaikutusmahdollisuuksia aktiiviselle presidentille, erityisesti jo hallitus on sisäisesti hajanainen (Koskimaa & Raunio 2025).

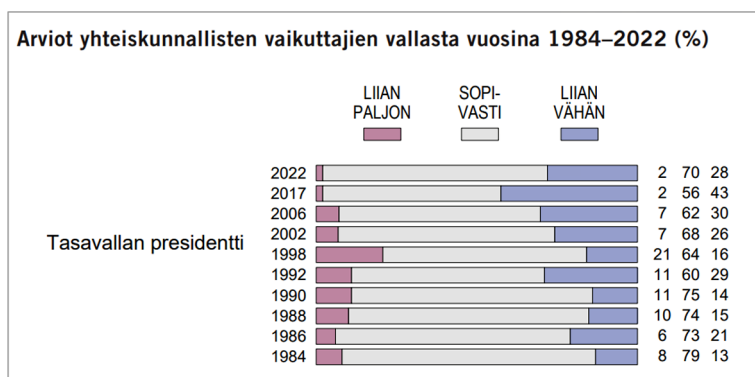
Lopuksi on syytä nostaa lyhyesti esiin täydentävä, enemmän presidentin yleiseen toimintatyyliin kuin tiettyihin tehtäviin liittyvä ero. Yksinkertaistaen: historiallisten tapausesimerkkien valossa presidenttien voidaan nähdä toimivan joko "valtionpäämäisesti" (*statesperson*) tai "poliittisesti haastaen" (*confrontational*). Edellinen tyyli hahmottaa presidentin poliittisesti neutraalina valtionpäänä, jonka päätehtävänä on välttää ristiriitoja ja ylläpitää kansallista yhtenäisyyttä, tarvittaessa sovitellen myös hallituspuolueiden kiistoja. Presidentti ei toisin sanoen ole niinkään itsenäinen poliittinen toimija, vaan puoluepolitiikan yläpuolelle kohoava välittäjä. Jälkimmäinen tyyli kiteytyy päinvastaisesti presidentin itsenäiseen poliittiseen linjaan, jota hän edistää tarmokkaasti eri kanavia hyödyntäen ja tarvittaessa hallituksen kantoja haastaen. (Kujanen ym. 2023). Analysoimme seuraavaksi presidentin roolia myös tämän jaottelun kautta.

Miten suomalaiset näkevät presidentin valta- aseman ja toiminnallisen roolin?

Presidentin muodollisia valtaoikeuksia koskevat näkemykset

Aiemmat kyselytutkimukset osoittavat suomalaisten arvioivan, että presidentillä on joko riittävästi tai liian vähän valtaa. Hyvin harva ajattelee, että presidentillä on liikaa valtaa. EVA on kysynyt kansalaisten arviota presidentin vallasta jo pidempään, aikavälillä 1984–2022 (ks. kuvio 7.1) (Metelinen 2022). Kyselyiden tulokset osoittavat, että enemmistön mielestä presidentillä on sopivasti valtaa. Kuitenkin 2000-luvulle

tultaessa näkemykset siitä, että presidentillä on liian vähän valtaa, ovat yleistyneet. Samalla tuki presidentin vallan heikentämiselle on vähentynyt. Kehitys saattaa hyvinkin heijastaa samalla aikajaksolle osuvaa presidentin perustuslaillisen vallan karsimista. Kiinnostavaa on myös se, että poliittisen eliitin ja kansalaisten näkemykset vaikuttavat kehittyneen eri suuntiin. Eliitti on perustuslain muuttamisen myötä tahtonut heikentää presidentin valtaa, kun taas kansalaisista useampi tuntuu yhäkin haikailevan vahvan presidentin perään. (Ks. myös Arter & Widfeldt 2010.) EVA:n tutkimuksista käy myös ilmi, että presidenttiin verrattuna muilla poliittisilla toimijoilla arvioidaan olevan selkeästi liikaa valtaa. Tämä koskettaa erityisesti hallitusta, puolueita ja EU:ta. Pidemmän aikavälin tarkastelussa arviot hallituksen vallan määrästä ovat vaihdelleet kulloisenkin hallituksen mukaan, kun taas näkemykset eduskunnan vallasta ovat tasapainottuneet (Metelinen 2022).¹

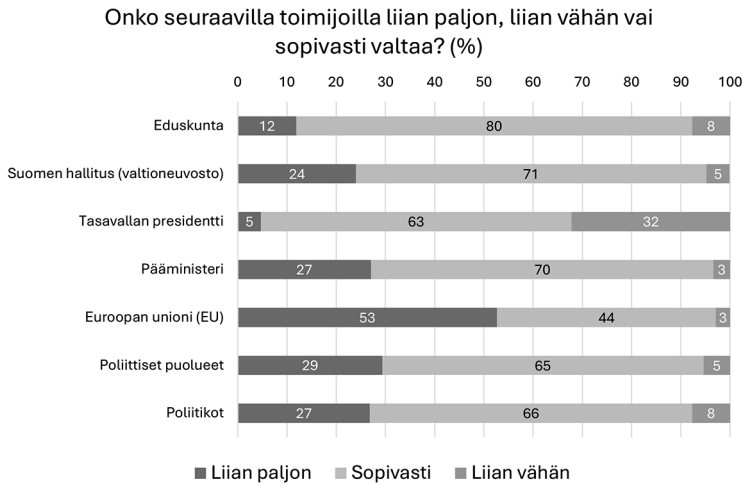
Kuvio 7.1 Arviot tasavallan presidentin vallasta aikavälillä 1984–2022 EVA:n kyselyissä.

Kuva: EVA Analyysi (Metelinen 2022).

Suomalaisten arviota presidentin ja muiden poliittisten toimijoiden vallan määrästä kysyttiin myös Presidentinvaalit 2024 -tutkimuskyselyaineistossa (ks. kuvio 7.2).² Kuten EVA:n tutkimuksissa, myös tässä tutkimuksessa kansalaisten näkemykset presidentin vallasta erottuvat selvästi muista instituutioista: vain 5 prosenttia mielestä presidentillä on *liian paljon* valtaa, 63 prosenttia mielestä valtaa on *sopivasti* ja jopa 32 prosenttia vastaajista katsoo, että presidentillä on *liian vähän* valtaa. Presidentti-instituutio tuntuu eroavan muista keskeisistä poliittisista instituutioista ja toimijoista varsin merkittävästi. Selvästi pienempi osa, vain keskimäärin noin 5 prosenttia, on sitä mieltä, että eduskunnalla, hallituksella, pääministerillä, poliitikoilla, puolueilla ja EU:lla on liian vähän valtaa. Päinvastoin monen mielestä näillä toimijoilla on tällä hetkellä liikaa valtaa.

¹ Vaikka kysymyksellä viitataan *arvioihin* vallan määrästä nykyhetkellä, vastaukset todennäköisesti heijastelevat myös *toivetta*.

² Jakaumista on poistettu ”en osaa sanoa”-vastaukset, jotta niitä olisi helpompi vertailla EVA:n kyselyn tuloksiin (ks. kuvio 7.1). Näiden osuus oli aineistossa 6–16 prosenttia, presidentin kohdalla kiinnostavasti vähiten.

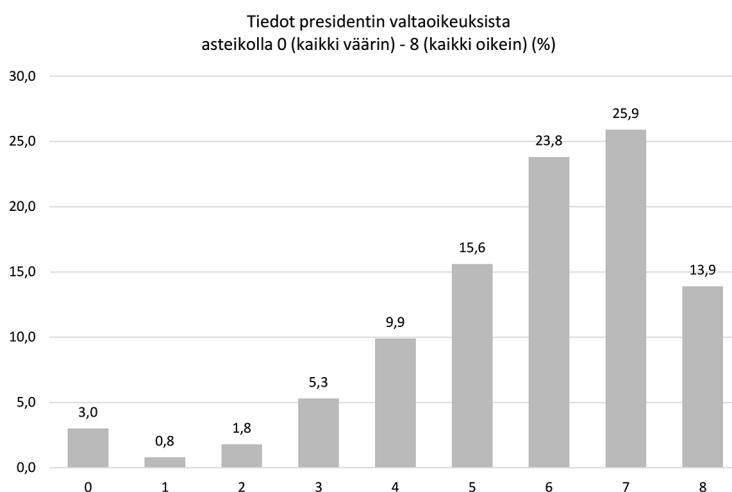
Kuvio 7.2 Näkemykset poliittisten toimijoiden vallan määrästä.

Lähde: Presidentinvaalit 2024 -kyselytutkimusaineisto (Kujanen & Raunio 2025).

Kiinnostavan näkökulman valtiollisten instituutioiden valta-asemaan liittyviin arvioihin tarjoaa *politiikkatietämyksen* käsite, eli se missä määrin kansalaiset aidosti tietävät politiikan faktoista kuten eri instituutioiden muodollisista valtaoikeuksista. Alan laajimmassa suomalaistutkimuksessa (Rapeli 2010) presidentin roolia sivuttiin vain yhden ulkopoliittikkaa koskevan väitteen verran eikä presidentti-instituutio ole ymmärrettävästi ollut keskiössä myöskään suomalaisten politiikkatietämystä arvioineissa kansallisissa vaalitutkimuksissa, joten selvitimme asiaa tarkemmin tässä tutkimuksessa. Kuten Arter ja Widfeldt (2010) toteavat, edellä esitelty kysymyksenasettelu – paljonko valtaa kullakin instituutiolla on – antaa ymmärtää, että vastaajat todella tietävät, millainen valta kullakin instituutiolla on. Näin ei ole kuitenkaan kovin perusteltua olettaa, sillä suomalaisten tietotasoa politiikasta voidaan kuvata parhaiten keskimääräiseksi, kun sitä arvioidaan laajalla (38 väitettä) ja erilaisia politiikan lohkoja käsittävällä kysymyspatteristolla. Esimerkiksi vain 38 prosenttia tiesi Rapelin (2010) tutkimuksessa hallituksessa istuneet puolueet. On varsin mahdollista, että faktatiedot ovat yhtäältä yhteydessä siihen, miten kansalaiset arvioivat presidentin valtaoikeuksia, ja toisaalta siihen, miten he suhtautuvat presidentin valankäyttöön ja yleisesti tehtävässään suoriutumiseen.

Tässä tutkimuksessa vastaajien tietämystä presidentin valtaoikeuksista selvitettiin kysymällä, mitkä seuraavista osa-alueista kuuluvat presidentin perustuslaillisiin valtaoikeuksiin: [1] armahdusoikeus; [2] lakien vahvistaminen; [3] ennen aikaisten eduskuntavaalien määrääminen ilman pääministerin aloitetta; [4] maan ulkopoliitiikan johtaminen yhteistoiminnassa hallituksen kanssa; [5] Suomen edustaminen Euroopan unionissa; [6] puolustusvoimien ylipäällikkyyys; [7] kansanäänestyksestä päättäminen; [8] valtion vuosittaisesta budjetista päättäminen. Kahdeksasta osa-alueesta kohdat 1, 2, 4 ja 6 kuuluvat presidentin perustuslaillisiin valtaoikeuk-

siin ja kohdat 3, 5, 7, ja 8 eivät kuulu.³ Asteikolla 0 (kaikki väärin) – 8 (kaikki oikein) vastaajien tietämystaso oli keskimäärin 5,7 (mediaani 6). Lähes 90 prosenttia vastaajista tiesi vähintään puolet oikein, eli sai tuloksen 4 tai enemmän. Tulokset osoittavat, että tiedot presidentin valtaoikeuksista ovat keskimäärin varsin hyvällä tasolla, painottuen asteikon yläpäähän (ks. kuvio 7.3). Vaikka aineistoja ei voi suoraan verrata, aiemman suomalaisen tutkimusten valossa tätä tietämyksen tasoa voidaan pitää jopa yllättävän korkeana, sillä yksi Rapelin (2010) päähavainnoista oli, että valtaosa vastaajista sijoittuu tietämykseltään jotakuinkin keskelle jakaumaa. Ottaen huomioon tietämysmittareiden erot – Rapeli (2010) testasi vastaajien yleistä osaamista painottaen etenkin parlamentarismien perusmekanismeja, tämä kysely keskittyi yksinomaan presidentin muodollisiin valtaoikeuksiin – tutkimuksessamme havaittu suhteellisen korkea tietämyksen taso saattaa kertoa korkeammasta kiinnostuksesta presidentti-instituutiota kohtaan.

Kuvio 7.3 Vastaajien käsitykset presidentin valtaoikeuksista keskimäärin.

Lähde: Presidentinvaalit 2024 -kyselytutkimusaineisto (Kujanen & Raunio 2025).

Tarkempi analyysi paljastaa, että tiedot erityisesti ulkopoliittikan yhteisjohtamisen, puolustusvoimien ylipäällikkyyden sekä armahdusoikeuden osalta olivat jopa erittäin hyvät – noin 90 prosenttia vastaajista osasi nimetä ne presidentin valtaoikeuksiin kuuluvaksi (ulkopoliittikka 87 prosenttia, puolustusvoimien ylipäällikkyyden 90 prosenttia ja armahdusoikeus 90 prosenttia), ja jopa 82 prosenttia tiesi myös, ettei presidentillä ole valtaa valtion budjetista päätettäessä. Etenkin ulkopoliittikan yhteisjohtajuutta voidaan pitää presidentin keskeisimpänä valtaoikeutena. Kun kysy-

³ Vastaajille painotettiin, että kysymyksen on tarkoitus mitata tietämystä ja heitä pyydettiin olla tarkistamatta oikeita vastauksia ulkopuolisista lähteistä, eli vastaamaan kysymykseen sen hetkisen tietämyksen mukaan. Tätä ei kuitenkaan pystytty valvomaan, sillä vastaukset kerättiin itsetäytettävillä paperi- ja verkkolomakkeilla. Esimerkiksi Rapelin (2010) edellä mainitussa tutkimuksessa aineisto kerättiin kasvokkain käyntihaastatteluina.

mys käännetään koskemaan valtaoikeuksia, joita presidentillä ei ole, kansalaisten keskimääräiset tiedot putoavat hieman. Vaikka myös näiden osa-alueiden kohdalla yli puolet vastaajista tiesi, kuuluvatko ne presidentille vai ei (ennenaikaisten vaalien määrääminen 54 prosenttia, EU-edustus 51 prosenttia, kansanäänestys 64 prosenttia), on kiinnostavaa, että vastaajat tuntevat tietävän paremmin presidentille kuuluvat oikeudet kuin ne oikeudet, jotka kuuluvat hallitukselle. Ehkä kansalaisten toive vahvemmassa presidentistä heijastuu tietämyskysymyksissäkin.

Kun tietämystasoa peilataan vastaajien yleiseen arvioon presidentin vallasta, käy ilmi, että tietämystaso on keskimääräistä heikompi niiden vastaajien joukossa, jotka katsoivat presidentillä olevan liian paljon valtaa (tietämystaso keskimäärin 4,5 asteikolla 0–8) tai jotka eivät osanneet vastata kysymykseen lainkaan (keskiarvo 3,8) (ks. taulukko 7.1). Kenties tässä ryhmässä (huom. melko pieni havaintomäärä) presidentin korostunut julkinen profiili saattaa aiheuttaa sen, että presidentin vaikutusvalta arvioidaan suuremmaksi kuin se todellisuudessa on. Eli presidenttiä koskevat mielikuvat, jotka eivät perustu tietoon hänen valtaoikeuksistaan, saattavat vääristää myös presidentin valtaa koskevia arvioita ja toiveita. Sen sijaan presidentin valtaa sopivaksi tai liian vähäiseksi arvioineiden joukossa ei havaita juurikaan eroa tietämyksen suhteen, eikä tietämystaso näin ollen vaikuta vääristävän näkemyksiä presidentin valtaoikeuksista näissä ryhmissä. Presidentin vallan liian vähäiseksi arvioineiden – eli kääntäen vallan lisäämistä kannattavien – joukossa näyttäisi toisin sanoen vallitsevan varsin realistinen käsitys presidentin nykyisistä valtaoikeuksista ja sen vuoksi näiden vastaajien tahtoa lisätä presidentin valtaa voidaan pitää aitona.

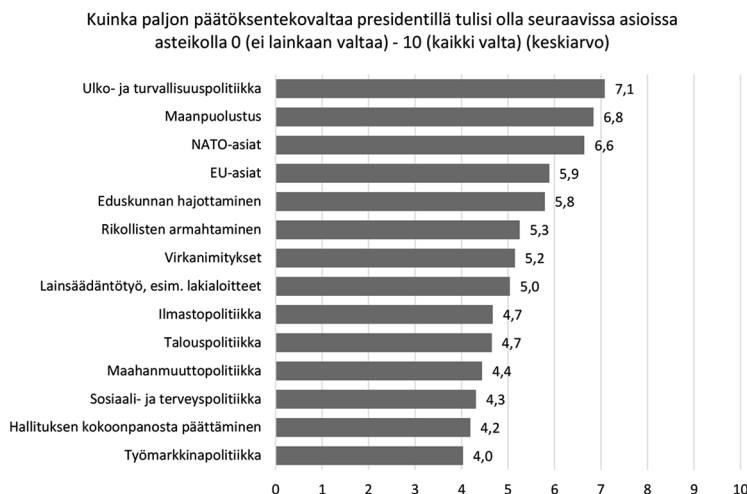
Taulukko 7.1 Kansalaisten tiedot presidentin valtaoikeuksista: keskiarvovertailu vallan määrää koskevan arvion suhteen, varianssianalyysi.

Näkemyks presidentin vallan määrästä	Vastaajien osuus (%)	Tiedot presidentin valtaoikeuksista asteikolla 0–8, keskiarvo (keskihajonta)
Kaikki	100 (n = 1521)	5,76 (1,80)
Liian paljon	4,5 (n = 67)	4,50 (2,69)
Sopivasti	59,5 (n = 892)	5,91 (1,60)
Liian vähän	30,4 (n = 456)	6,03 (1,56)
Ei osaa sanoa	5,6 (n = 84)	3,80 (2,43)
F-testi		55.303
p-arvo		p<0.001
eta2		0.316

Lähde: Presidentinvaalit 2024 -kyselytutkimusaineisto (Kujanen & Raunio 2025).

Myös havainnot koskien kansalaisten näkemyksistä siitä, kuinka paljon presidentillä tulisi olla valtaa eri osa-alueilla, tukevat edellä mainittuja päätelmiä (ks. kuvio 7.4). Ne osa-alueet, joissa presidentillä on valtaa jo nyt, kuten ulko- ja turvallisuuspolitiikka, maanpuolustus ja NATO-asiat, saivat myös eniten tukea. Samalla selvästi sisäpolitiikkaan kuuluvat asiat, kuten työmarkkinapolitiikka, sosiaali- ja terveyspolitiikka sekä muut hallituksen tontille kuuluvat sektorit, saivat vähiten

kannatusta. On kuitenkin huomattava, että ulko- ja turvallisuuspolitiikassakin vain 7,8 prosenttia vastaajista toivoi presidentille täyttä päätösvaltaa, eli senkin osalta selvä enemmistö toivoo presidentin jakavan päätöksentekovaltaa hallituksen kanssa, kuten se nykyään tekeekin. Nämäkin havainnot ovat yleisesti ottaen linjassa EVA:n aiempien tutkimusten kanssa, jotka osoittavat, että presidentin vallan osalta erityisesti ulkopolitiikkaan ja puolustukseen liittyvät valtaoikeudet saavat eniten kannatusta, ja selvästi sisäpoliittiset asiat, kuten työmarkkina-asiat, elinkeinopolitiikka, talouspolitiikka jne. suodaan muille toimijoille (Haavisto 2023b). Vaikka suomalaisen voidaan siis ajatella sisäistäneen varsin hyvin uuden perustuslain hallituksen asemaa korostavan parlamentaarisen hengen, eivät he ole laajamittaisesti valmiita typistämään presidenttiä seremonialliseksi hahmoksi, vaan toivovat häneltä vahvaa johtajuutta niissä asioissa, joiden suhteen presidentillä on yhä muodollista toimivaltaa.

Kuvio 7.4 Näkemykset presidentin toivottavista valtaoikeuksista osa-alueittain.

Lähde: Presidentinvaalit 2024 -kyselytutkimusaineisto (Kujanen & Raunio 2025).

EU-asiat eivät kuulu perustuslain mukaan presidentille, mutta kyselyssämme presidentin valta EU-asioissa sai melko vahvan kannatuksen, indikoiden mahdollisesti niiden vaikeasti hahmotuvaa luonnetta suhteessa ulkopolitiikkaan. Myös eduskunnan hajottaminen ja ennen aikaisten vaalien määrääminen saivat kansalaisilta kannatusta (ks. myös Haavisto 2023b). Nämä ovat ne osa-alueet, joissa suomalaisilla oli hieman heikommat tiedot verrattuna niihin osa-alueisiin, jotka kuuluvat nykyään presidentin valtaoikeuksiin, kuten ulko- ja turvallisuuspolitiikka (ks. s. 180–181). Lisäanalyysi osoittaakin, että sekä EU-edustuksen että eduskunnan hajottamisen osalta ne vastaajat, joilla oli heikompi tietämys kyseisistä asioista, kannattivat presidentin vahvempaa päätöksentekovaltaa samoilla osa-alueilla. Päinvastoin ne, jotka tiesivät esimerkiksi EU-edustuksen kuuluvan hallitukselle, olivat myös varovaisempia antamaan presidentille valtaa tällä osa-alueella. Sen sijaan esimerkik-

si tietämys presidentin roolista ulkopolitiikan johdossa oli linjassa sen kanssa, että presidentille toivottiin melko paljon valtaa tällä osa-alueella, kuten myös armahdusoikeuden osalta.⁴

Kokonaisuutena nämä tulokset osoittavat, että presidentille toivotaan niitä valtaoikeuksia, joita hänellä ajatellaan jo olevan – ja pitkälti myös tiedetään olevan, kuten keskimääräisesti korkea politiikkatietämys osoitti. Toisin sanoen presidentin toivotaan olevan vahva toimija niillä politiikan sektoreilla, joilla hänellä on perustuslais-
sa määriteltyä muodollista valtaa.

Presidentin toimintatyyli

Pelkästään presidentin muodollisten, perustuslakiin kirjattujen valtaoikeuksien tarkastelu antaa turhan yksinkertaisen kuvan presidentin roolista ja siihen kohdistuvasta mielipiteestä. Merkitystä on myös sillä, miten muodollisia valtaoikeuksia käytetään ja hyödyntääkö presidentti myös epämuodollisia kanavia tavoitteidensa ajamiseksi. Poliittinen johtaminen on toimintaa ja presidentin toimintatyyllillä saattaa olla paljonkin merkitystä instituutiota koskevien arvioiden suhteen, koska kyseessä on yksittäiseen ihmiseen kiteytyvä asema.

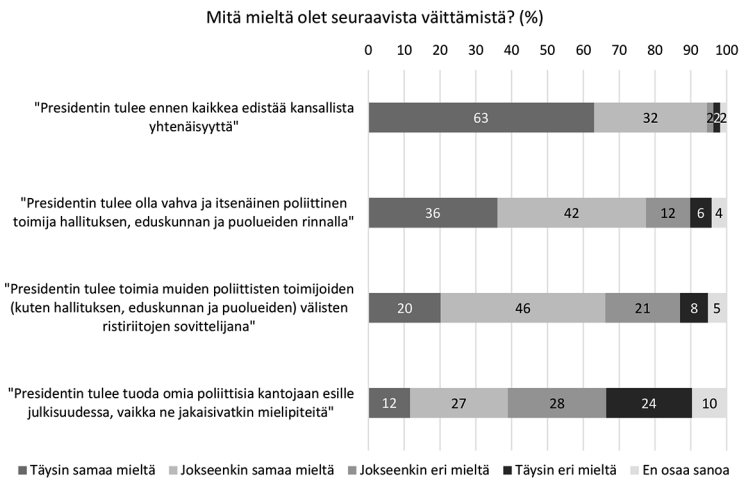
Yksittäisten presidenttien tyylin lisäksi voimme eritellä yleisemmän poliittiseen kulttuuriin kytkeytyvän odotuksen, joka määrittää presidentin toimintatyyliä. Ymmärtääksemme tarkemmin presidentin roolia kansalaisten silmissä on siis tutkittava myös kansalaisten näkemyksiä liittyen presidentin johtamistyyliin. On esimerkiksi mahdollista, että vahvoja muodollisia valtaoikeuksia kannattavat toivovat presidentille myös vahvaa toiminnallista roolia. Osa kansalaisista saattaa taas paheksua sitä, jos presidentti esiintyy liian aktiivisena toimijana. Toisaalta erilaiset tilannetekijät saattavat vaikuttaa siihen, että joissain tilanteissa presidentiltä voidaan odottaa aktiivisempaa, esimerkiksi hallituksen politiikkaa haastavaa julkista toimintaa, ja toisissa tilanteissa neutraalimpaa roolia. Moninaisten toimintaroolien huomioiminen laajentaa oleellisesti vaihtoehtoja niistä käsityksistä, joiden mukaisesti presidentin voitaisiin haluta toimivan.

Myös EVA on kartoittanut kansalaisten näkemyksiä liittyen presidenttiä koskeviin toiminnallisempiin rooliodotuksiin (Haavisto 2023a). EVA:n kyselyn perusteella presidenttiin kohdistuu monenlaisia odotuksia niin ”kansakunnan keulavana”, ”ulkosuhteiden ammattilaisena” kuin ”arvojohtajanakin” toimimisesta, muutamia mainitaksemme. Näiden kauttaaltaan melko positiivissävytteisten rooliodotusten osalta on kuitenkin hankala arvioida, millaista johtajuutta tai roolia suomalaiset tarkemmin odottavat presidentiltä, koska ne eivät juurikaan viittaa toimiin, jotka joku voisi edes teoriassa kokea negatiivisesti. Ne eivät myöskään kovin selkeästi kytke presidentin asemaa suhteessa muihin instituutioihin, joiden kanssa aktiivinen ja ärhäkkä presidentti voisi kamppailla. Tavallaan voisi siis ajatella, että näissä

⁴ Keskiarvo presidentille toivotusta päätöksentekovallasta EU-asioissa 5,5 (niiden osalta, joilla tietoa asias-
ta), 6,3 (ei tietoa); eduskunnan hajottaminen: 5,4 (tietoa), 6,3 (ei tietoa); ulkopoliittikka: 7,3 (tietoa), 5,9 (ei tie-
toa); armahdusoikeus: 5,4 (tietoa), 3,5 (ei tietoa). Muiden osa-alueiden osalta ei ollut mahdollista tehdä vas-
taavanlaista tarkastelua, sillä vastaajilta ei kysytty tietämystä niiden osalta.

tutkimuksissa presidentti määritellään jo lähtökohtaisesti pikemminkin ”valtionpää”-tyyppiseksi kuin ”poliittisesti haastavaksi” toimijaksi.

Vastataksemme tähän tutkimusaukkoon, tarkastelemme seuraavaksi suomalaisten arvioita presidentin toimintatyylisestä suhteessa muihin poliittisiin toimijoihin. Väitteet heijastelevat aiemmin kuvattua toimintatyylillistä jaottelua ”valtionpäämäisyyden” ja ”poliittisesti haastavan” toiminnan välillä. Kysyimme vastaajilta, mitä mieltä he olivat seuraavista väittämistä: [1] Presidentin tulee olla vahva ja itsenäinen poliittinen toimija hallituksen, eduskunnan ja puolueiden rinnalla; [2] Presidentin tulee ennen kaikkea edistää kansallista yhtenäisyyttä; [3] Presidentin tulee toimia muiden poliittisten toimijoiden (kuten hallituksen, eduskunnan ja puolueiden) välisen ristiriitojen sovittelijana; [4] Presidentin tulee tuoda omia poliittisia kantojaan esille julkisuudessa, vaikka ne jakaisivatkin mielipiteitä. Näistä neljästä väittämästä kansallisen yhtenäisyyden edistäminen ja sovittelijana toimiminen kuvaavat valtionpäämäistä, neutraalimpaa toimintatyyliä, kun taas vahva ja itsenäinen rooli sekä mielipiteitä jakavien poliittisten kantojen esiintuominen kuvaavat poliittisesti haastavaa toimintatyyliä. Vastaajat arvioivat tyylejä perinteisellä Likert-asteikolla. Muuttujien vastausjakaumat, jotka heijastelevat selkeää hajontaa vastaajajoukon sisällä, on esitetty kuviossa 7.5.

Kuvio 7.5 Kansalaisten näkemykset presidentin toimintatyylisestä (%).

Lähde: Presidentinvaalit 2024 -kyselytutkimusaineisto (Kujanen & Raunio 2025).

Tulokset osoittavat, että suomalaiset toivovat presidentin toimivan ennen kaikkea kansallisen yhtenäisyyden edistäjänä (jopa 95 prosenttia vastaajista oli väitteen kanssa täysin samaa mieltä tai jokseenkin samaa mieltä). Tulos ei välttämättä ole kovin yllättävä, sillä yleisesti positiivisen luonteensa lisäksi tämä toiminta ei välttämättä ole automaattisesti ristiriidassa esimerkiksi presidentin itsenäistä roolia korostavan väitteen kanssa, joka niin ikään sai suhteellisen korkean kannatuksen (78 prosenttia vastaajista on joko täysin tai jokseenkin samaa mieltä). Merkille pantava

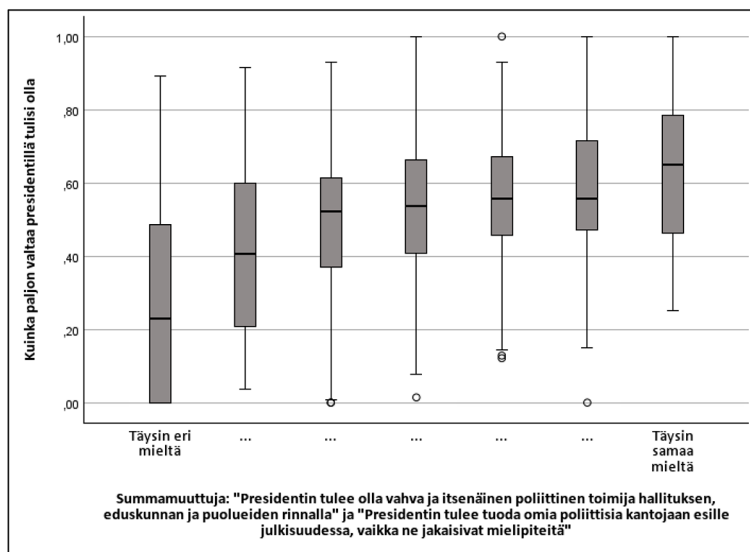
ero koskee vastaajien varmuutta: jopa yli 60 prosenttia vastaajista on täysin samaa mieltä yhtenäisyyden ajamista koskevasta väitteestä, kun taas itsenäistä roolia presidentille täydellä varmuudella toivoo vain 36 prosenttia.

Vielä pienempää ja epävarmempaa kannatusta nauttivat kaksi muuta väitettä. Näistä sovittelijan rooli saa kohtuullisesti kannatusta (66 prosenttia samaa mieltä), mutta selvästi vähemmän kuin yhtenäisyyden tuottaminen, johon sovittelu voisi toiminnallisesti yhdistyä. Tämä tukee yllä esitettyä tulkintaa siitä, että presidentti voisi edistää yhtenäisyyttä myös toimimalla itsenäisesti eikä vain sovittellen. Kaikkein selkeämmin vastaukset jakautuivat sen suhteen, pitäisikö presidentin tuoda julkisuudessa esiin mielipiteitäkin jakavia poliittisia kantoja (39 prosenttia samaa mieltä, 52 prosenttia eri mieltä). Vaikka käsitteellisesti tämä toiminta yhdistyy presidentin itsenäiseen poliittiseen rooliin, saattoi väite aiheuttaa joissain vastaajissa enemmän vastustusta, koska siinä myös viitataan julkiseen haastamiseen, joka on varsin harvinaista suomalaisessa poliittisessa kulttuurissa. Presidentin muodollisten valtaoikeuksien piiriin kuuluvat toimet, jotka pääsääntöisesti liittyvät Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskeviin neuvotteluihin, käydään tyypillisesti julkisuudelta piilossa.

Edellä mainitut havainnot korostavat, kuinka ”valtionpäämäistä” ja ”poliittisesti haastavaa” johtajuutta korostavat asenteet eivät todellisuudessa ole toisiaan poissulkevia – äänestäjät voivat kannattaa presidentin vahvaa toiminnallista roolia etenkin samalla, kun he toivovat presidentin esiintyvän kansaa yhdistävänä valtionpäänä, mitä lähes kaikki kansalaiset taustoistaan riippumatta tuntuvat kannattavan. Tulkitsemme näiden kannatuserojen heijastelevan presidentin erilaisia toiminta-areenoja koskevia yleisiä odotuksia, etenkin julkisen ja yksityisen areenan eroja. Kuitenkin niiden osuus, jotka odottavat sekä itsenäistä että vastakkainasettelua hakeavaa roolia presidentiltä, eli olivat molemmista joko täysin tai jokseenkin samaa mieltä, on aineistossa jopa 33 prosenttia. Tätä toimintatyylien yhdistelmää voidaan pitää hyvin aktiivisena poliittisena vallankäyttönä, ja tästä näkökulmasta kolmasosa kaikista vastaajista näyttäytyy melko suurena joukkona niiden vastaajien rinnalla, jotka korostavat pääosin valtionpäämäistä toimintaa.

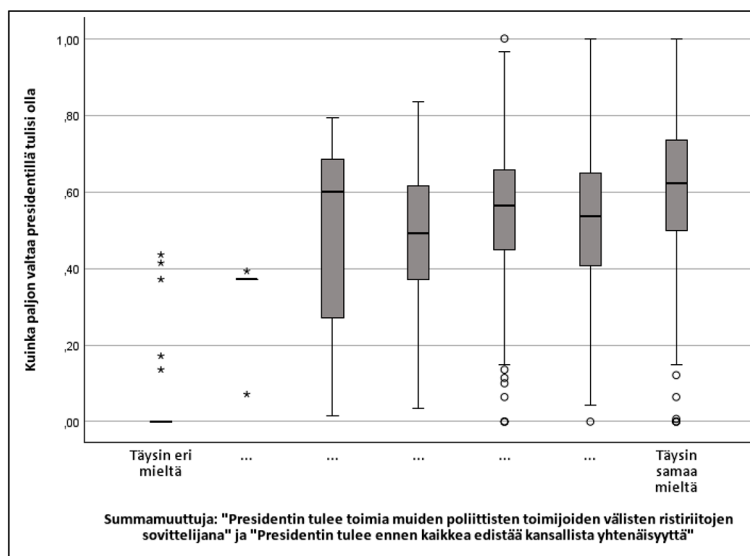
Seuraavaksi tarkastelemme hieman tarkemmin, missä määrin näkemykset presidentin muodollisista valtaoikeuksista ja johtamistyylistä ovat yhteydessä toisiinsa. Vaikka tuntuu intuitiiviselta ajatella, että toiveet muodollisesta ja epämuodollisesta vallasta kulkevat käsi kädessä, voi myös muodollisesti vahva presidentti olla kansalaisten mielestä samalla poliittisesti neutraali toimija, tai valtaoikeuksiltaan heikko presidentti aktiivinen epämuodollisen vallan käyttäjä. Alla olevista laatikkojanakuvioista käy ilmi, kuinka havainnot korreloivat ja hajoavat molempien pääväitteiden osalta. Kuviossa 7.6 vaaka-akselilla oleva summamuuttuja on koostettu kahdesta ”poliittisesti haastavaa” tyyliä kuvaavasta väitteestä ja vastaavasti kuviossa 7.7 kahdesta ”valtionpäämäistä” tyyliä kuvaavasta väitteestä. Arvot skaalan vasemmassa (oikeassa) päädyssä viittaavat vastaajiin, jotka olivat molemmista väitteistä täysin eri mieltä (täysin samaa mieltä). Pystyakselilla oleva summamuuttuja on koostettu kysymyksen ”Kuinka paljon päätöksentekovaltaa presidentillä tulisi olla seuraavis-

sa asioissa?” yhteensä 14 osa-alueesta ja skaalattu välille 0–1, jossa 0 tarkoittaa mahdollisimman vähän valtaa ja 1 mahdollisimman paljon valtaa.

Kuvio 7.6 Presidentin valta ja ”poliittisesti haastava” toimintatyyli, vastausjakaumat.

Pearsonin korrelaatiotesti: 0.352, p-arvo <0.001. Lähde: Presidentinvaalit 2024 -kyselytutkimusaineisto (Kujanen & Raunio 2025).

Kuvio 7.7 Presidentin valta ja ”valtionpäämäinen” johtamistyyli, vastausjakaumat.

Pearsonin korrelaatiotesti: 0.264, p-arvo <0.001. Lähde: Presidentinvaalit 2024 -kyselytutkimusaineisto (Kujanen & Raunio 2025).

Tuloksista käy ilmi, että vastaajien näkemykset presidentin toimintatyylistä ovat yhteydessä toiveeseen vahvemmassa presidentistä – sekä ”valtiopäämäisyyden” että ”poliittisesti haastavan” tyylin suhteen. Yhteydet eivät ole kovin suoraviivaisia tai vahvoja, kuten pienet korrelaatiokertoimet osoittavat, mutta yhteys on kuitenkin selkeämmin havaittavissa ”poliittisesti haastavan” kuin ”valtiopäämäisen” johtamistyylin osalta, kuten odottaa saattoi. Samalla tuloksista erottuvat myös ne vastaajat, jotka eivät toivo presidentille juuri minkäänlaista roolia – eivät muodollisesti vahvaa tai epämuodollisesti aktiivista, mutta heidän osuutensa koko aineistossa on kuitenkin hyvin pieni. Myös nämä tulokset korostavat, että vain hyvin harva toivoo ’seremoniallista’ presidenttiä, jolla on heikot muodolliset valtaoikeudet ja passiivinen johtamistyyli.⁵

Ketkä kannattavat muodollisesti vahvaa ja aktiivista presidenttiä?

Seuraavaksi tarkastelemme sitä, miten erilaiset taustamuuttujat ovat yhteydessä kansalaisten näkemyksiin presidentin muodollisesta vallasta ja toimintatyylistä. Aloitamme tarkastelemalla vastaajan sukupuolta, ikää, koulutusta ja puoluevalintaa, eli analysoimme sitä, minkälaiset äänestäjät kannattavat mitäkin presidentillistä valta-asemaa ja toimintaroolia. Taulukosta 7.2 käy ilmi, että miehet kannattavat presidentin valtaoikeuksien lisäämistä enemmän kuin naiset, mutta ainoastaan työikäisten vastaajien keskuudessa, eli ikäryhmissä 18–34, 35–49 ja 50–64. Koulutuksen osalta yliopistokoulutuksen saaneet erottautuvat siten, että keskimäärin suurempi osuus on tyytyväisiä presidentin nykyisen vallan määrään, eikä haluaisi kasvattaa presidentin valtaa.

Puoluetaustan osalta taas erityisesti perussuomalaisten äänestäjät katsovat, että presidentillä on liian vähän valtaa ja että presidentin tulisi nostaa julkisuudessa esiin omia, mielipiteitäkin jakavia kantoja (molempien osalta 52 prosenttia), heijastellen yleisempää populistista eetosta, johon kuuluu henkilöityvän johtamisen ja näkyvän vastakkainasettelun korostaminen. Selkeästi pienempi osuus erityisesti vihreiden, vasemmistoliiton ja RKP:n äänestäjistä (13–15 prosenttia) haluaisi kasvattaa presidentin valtaa – vasemmistoliiton äänestäjistä jopa 16 prosenttia vastasi, että presidentillä on liikaa valtaa. Havainnot mukailevat perinteisiä käsityksiä oikeisto- ja vasemmistopuolueiden kannattajista. Selkeimmät erot on korostettu harmaalla värillä. Vaaleanharmaa viittaa verrokkiryhmää pienempiin arvoihin (esim. työikäiset naiset) ja tummanharmaa verrokkiryhmää suurempiin arvoihin (työikäiset miehet). Presidentin johtamistyylin osalta vasemmisto- ja oikeistopuolueiden äänestäjien välillä (karkeasti jaoteltuna) ei ollut merkittävää eroa hajonnassa, kuten ei iän, sukupuolen tai koulutuksenkaan osalta.

⁵ Selvä enemmistö myös pitää presidentti-instituutiota ainakin jossain määrin tärkeänä, mikä käy ilmi siitä, että 80,2 prosenttia vastaajista ei haluaisi lakkauttaa presidentti-instituutiota. Lakkauttamisen kannalla oli vain 7,2 prosenttia vastaajista, ja 12,5 prosenttia ei osannut vastata kysymykseen. Toisaalta enemmistö vastaajista ei myöskään toivo presidentin aseman liiallista vahvistamista, kuten sitä, että presidentin valta-kausia ei rajoitettaisi (vrt. Kekkonen): 71,9 prosenttia vastaajista oli täysin eri mieltä tai jokseenkin eri mieltä väitteen ”presidentin valtakausia ei tulisi rajoittaa” kanssa, 20,9 prosenttia samaa mieltä ja 7,2 prosenttia vastaajista ei osannut vastata kysymykseen.

Taulukko 7.2 Näkemykset presidentin vallan määrästä ja johtamistyylistä sukupuolen, ikäryhmän, koulutuksen ja puoluevalinnan mukaan. Ristiintaulukointi (%).

	Presidentin valta (%)				Presidentin johtamistyyli, samaa mieltä (%)				Yhteensä (n)
	Lian paljon	Sopivasti	Lian vähän	En osaa sanoa	Vahva ja itsenäinen	Kansallinen yhtenäisyys	Ristiriitojen sovittelija	Poliittiset kannat	
Kaikki	5	60	30	6	76	93	65	38	1521
Mies 18–34	10	44	44	2	82	91	74	48	189
Mies 35–49	4	52	30	14	80	96	74	39	166
Mies 50–64	2	53	43	2	77	93	73	44	182
Mies 65–79	1	65	33	1	76	95	52	35	147
Mies 80–	0	68	28	4	58	89	53	46	55
Nainen 18–34	6	66	18	10	79	93	60	48	195
Nainen 35–49	9	66	15	11	66	93	68	29	151
Nainen 50–64	2	72	23	3	79	92	63	33	192
Nainen 65–79	3	57	38	3	80	96	65	28	190
Nainen 80–	6	64	25	6	56	73	47	22	55
Ei ammatillista koulutusta	6	51	36	7	79	86	60	41	299
Ammattikoulu	4	55	34	7	79	92	66	42	381
Keskiaste	3	63	30	4	79	97	62	34	408
AMK	2	62	31	5	69	93	75	44	174
Yliopisto	5	77	17	1	73	97	65	34	209
KOK	1	64	36	0	87	96	64	40	178
PS	2	44	52	2	84	95	70	52	251
SDP	2	71	24	2	75	93	64	36	214
KESK	1	68	28	2	77	98	67	37	87
VIHR	1	74	15	11	68	100	67	25	84
VAS	16	66	13	5	72	94	70	38	111
RKP	6	67	15	13	70	98	76	32	54
KD	0	82	18	0	73	92	60	27	37
LIIK	31	25	44	0	81	100	94	33	15

Lähde: Presidentinvaalit 2024 -kyselytutkimusaineisto (Kujanen & Raunio 2025).

Lopuksi tarkastelemme regressionanalyysillä erilaisten taustamuuttujien yhteyttä tietynlaiseen presidentin muodollisen vallan ja toimintatyylin yhdistelmään. Koska tutkimuksen pääasiallinen tarkoitus on selvittää mitä kansalaiset yleisesti ottaen ajattelevat presidentin valta-asemasta, joka voi määritelmällisesti olla vahva tai heikko ja yhdistää muodollisia ja epämuodollisia elementtejä, niin luontevin muuttujakombinaatio selitettäväksi muuttujaksi on sellainen, mikä yhdistää toiveen muodollisesti vahvasta ja tyyliltään poliittisesti aktiivisesta presidentistä. Selitettävään muuttujaan on siis yhdistetty kansalaisten toiveet presidentin muodollisen vallan määrästä (summamuuttuja mikä yhdistää kysymykset presidentin vallan määrästä yleisesti sekä eri osa-alueilla) sekä ”poliittisesti haastavaa” johtamistyyliä kuvaavat väitteet (”Presidentin tulee olla vahva ja itsenäinen poliittinen

toimija hallituksen, eduskunnan ja puolueiden rinnalla” ja ”Presidentin tulee tuoda omia poliittisia kantojaan esille julkisuudessa, vaikka ne jakaisivatkin mielipiteitä”). Muuttujan arvot on skaalattu välille 0–1, jossa arvo 0 viittaa vastauksiin, jotka painottavat valtaoikeuksiltaan heikkoa (vähän valtaa) ja johtamistyyliään passiivista presidenttiä (eri mieltä edellä mainittujen toimintatyyliä koskevien väitteiden kanssa) ja arvo 1 vastaavasti heijastelee valtaoikeuksiltaan vahvaa (paljon muodollista valtaa) ja johtamistyyliään aktiivista presidenttiä (samaa mieltä edellä mainittujen toimintatyyliä koskevien väitteiden kanssa).

Sosiodemografisten perusmuuttujien – ikä, sukupuoli ja koulutus⁶ – lisäksi huomioimme selittävinä ja kontrollimuuttujina myös poliittisia tietoja ja asenteita kuvaavia tekijöitä. Poliittisen tietämyksen osalta aiemmin tässä luvussa osoitimme, että tiedot presidentin valtaoikeuksista ovat keskimäärin varsin hyvät, erityisesti niiden kohdalla, jotka haluaisivat kasvattaa presidentin valtaa. On siis mahdollista, että tietämystaso on yhteydessä toiveeseen muodollisesti ja epämuodollisesti vahvasta presidentistä, kun myös muut asiaan mahdollisesti vaikuttavat asiat huomioidaan. Tietämystä kuvaava muuttuja on koodattu summamuuttujana kahdeksasta tietämystasoa mittaavasta osa-alueesta presidentin tehtäviin liittyen ja skaalattu välille 0–1 (ks. s. 180–181).

On myös mahdollista, että toiveet presidentin vahvasta valta-asemasta ovat yhteydessä vastaajan mielipiteeseen väistyneen presidentin toiminnasta tehtävässään, mikä on havaittu myös kansainvälisessä tutkimuskirjallisuudessa (ks. esim. Reeves & Rogowski 2016; 2023; Sievert & Williamson 2018). Tyytyväisyys Sauli Niinistön 12 vuotta kestäneeseen presidenttiyteen saattaa toisin sanoen selittää positiivista suhtautumista presidentin valta-asemaan yleisesti. Tämän mittaamiseksi on käytetty kysymystä ”Kuinka hyvin väistynvä tasavallan presidentti Sauli Niinistö on mielestäsi onnistunut tehtävässään asteikolla 0–10, jossa 0 tarkoittaa ”erittäin huonosti” ja 10 tarkoittaa ”erittäin hyvin”?” ja skaalattu välille 0–1.

Olemme myös huomioineet vastaajan poliittisen taustan. Vastaajan poliittista ideologiaa on mitattu perinteisellä vasemmisto-oikeisto-ulottuvuudella, jossa vastaajan tuli sijoittaa itsensä asteikolle 0 (eniten vasemmalla) – 10 (eniten oikealla). Nämäkin arvot skaalasimme välille 0–1. Perussuomalaisten äänestäminen on kontrolloitu erikseen, sillä se nousi esiin aiemmassa vertailussa muiden puolueiden äänestäjiin (ks. taulukko 7.2). Perussuomalaisten äänestäjät vaikuttavat kannattavan erityisesti vasemmistopuolueiden kannattajiin verrattuna enemmän vahvaa ja aktiivista presidenttiä. Dummy-muuttuja on koodattu kysymyksestä ”Jos eduskuntavaalit pidettäisiin nyt, mitä puoluetta äänestäisit?”.

Toinen tärkeä populistisiin asenteisiin yhdistetty tekijä on poliittinen epäluottamus (ks. esim. Fieschi & Heywood 2004; Doyle 2011; Rooduijn 2018; Geurkink ym. 2019), jonka yhteyttä myös testaamme suhteessa toivomukseen voimakkaasta presidentistä. Luottamusta eduskuntaan, hallitukseen, pääministeriin, EU:hun, puo-

⁶ Ikä ja koulutus on koodattu jatkuvina muuttujina ja skaalattu välille 0–1. Sukupuoli on dummy-muuttuja, referenssikategoriana naiset.

lueisiin, poliittikkoihin ja presidenttiin kysyttiin asteikolla 0–10, ja näistä on muodostettu summamuuttuja käännetyllä asteikolla ja skaalattuna välille 0–1. Tämän muuttujan taustalla on ajatus siitä, että mikäli vastaaja on yleisesti tyytymätön poliittisen järjestelmän toimivuuteen, mitä epäluottamus viestii, saattaa hän kokea vahvan poliittisen johtajan – esimerkiksi presidentin, joka mahdollisesti edustaa jotain 'parempaa' ja nojaa kansalta saatuun henkilökohtaiseen mandaattiin – kannatettavampana vaihtoehtona johtamaan maata.

Regressioanalyysin tulokset on koottu taulukkoon 7.3. Tulokset osoittavat ensinnäkin, että sukupuolella ja iällä ei ole tilastollisesti merkitsevää vaikutusta presidentin valta-asemaan ja toimintatyyliin liittyviin asenteisiin. Heikompi koulutustason sijaan lisää todennäköisyyttä kannattaa vahvaa ja aktiivista presidenttiä, kun referenssikategoriana on yliopistokoulutus ja muut tekijät on huomioitu. Myös oikeistoon sijoittuminen ja poliittinen epäluottamus lisäävät tätä todennäköisyyttä, ja etenkin tyytyväisyys väistyvään presidenttiin lisäsi todennäköisyyttä kannattaa vahvaa ja aktiivista presidenttiä. Muista muuttujista perussuomalaisten äänestämällä oli pieni, mutta tilastollisesti heikko vaikutus, kun taas tietämystaso presidentin valtaoikeuksista ei vaikuttanut tuloksiin tässä regressiomallissa, vaikka se näytti ennakoivan toivetta muodollisesti vahvemmassa presidentistä. Tämä selittynee muodollisen valta-aseman ja aktiivisen toimintatyyliin osittaisella eroavaisuudella ja perussuomalaisia äänestävien korkeammalla taipumuksella kannattaa presidentin haastavaakin julkista käytöstä. Tulokset vahvistavat käsitystämme tiettyjen populististen asenteiden yhteydestä toiveeseen presidentin muodollisen ja epämuodollisen vallan kasvattamisesta, ja toisaalta tämän toiveen henkilöitymisestä istuvaan (tässä väistyneeseen) presidenttiin.

Taulukko 7.3 Sosiodemografisten tekijöiden ja poliittisten asenteiden vaikutus muodollisesti vahvan ja epämuodollisesti aktiivisen presidentin tukemiseen, lineaarinen regressioanalyysi.

	Standardoimattomat regressiokertoimet (keskivirhe)
Sukupuoli	0.000 (0.010)
Ikä	-0.011 (0.021)
Koulutus	-0.079*** (0.016)
Tietämys presidentin valtaoikeuksista	0.015 (0.026)
Vasemmisto-oikeisto-itsesijoittuminen	0.076*** (0.021)
Poliittinen epäluottamus	0.133*** (0.028)
Perussuomalaisten äänestäminen	0.033* (0.029)
Tyytyväisyys Niinistöön	0.419*** (0.032)
Vakio	0.131** (0.042)
Havainnot	1 125
F-testi	32.539***
R ²	0.189

* $p < 0.05$; ** $p < 0.01$; *** $p < 0.001$. Lähde: Presidentinvaalit 2024 -kyselytutkimusaineisto (Kujanen & Raunio 2025).

Tulisiko presidentin olla arvojohtaja - ja mitä se oikeastaan tarkoittaa?

Lopuksi laajennamme presidentin muodollisen valta-aseman ja toimintatyylin yhdistävää tarkastelua ottamalla käsittelyyn 2000-luvun julkisessa keskustelussa presidentin toimeen yleistyvästi liitetyn ”arvojohtajan” tittelin. Arvojohtajuus-retoriikka saattaa korostaa presidentin epämuodollista valtaa suhteessa muodolliseen valta-asemaan ja sitä kautta vääristää presidentin asemaan kohdistuvia odotuksia.

Vaikka presidentin ”arvojohtajuuteen” viitataan kohtuullisen paljon mediassa etenkin vaalien yhteydessä (ks. myös luku 5), ei käsitteen merkitys ole kovin selkeä vielä tänäkään päivänä. Termi vaikuttaisi syntyneen vuosituhaten vaihteessa samoihin aikoihin, kun presidentin perustuslaillisia valtaoikeuksia kavennettiin merkittävästi. Esimerkiksi politiikan toimittaja Marko Junkkarin mukaan ensimmäiset maininnat arvojohtajuudesta presidentin yhteydessä Helsingin Sanomien ja Ilta-Sanomien arkistoissa ovat vuodelta 1999 (HS 17.1.2018), hieman ennen vuoden 2000 presidentinvaaleja. Perustuslaissa ei luonnollisesti mainita mitään presidentin ”arvojohtajuudesta” ja siksi tämä varsin yleisesti käytetty termi saattaa osaltaan vääristää näkemystä presidentin vaikutusvallasta. Ottaen huomioon termin syntyajan kohdan ja epämääräisesti arvoihin nojaavan eetoksen, arvojohtajuuden voisi tulkita viittaavaan toimintaan, jolla presidentti kompensoi heikentyneitä muodollisia valtaoikeuksiaan. Kyseessä saattaisi olla siis jonkinlainen retorinen perustelu presidentin epämuodollisemmalle, perustuslaillisten valtaoikeuksien ulkopuolelle kurottavalle toiminnalle, kuten vaikkapa taloutta tai muita sisäpoliittisia kysymyksiä koskeville julkisille kannanotoille, kuten lukumme teoriaosiossa nostimme esiin.

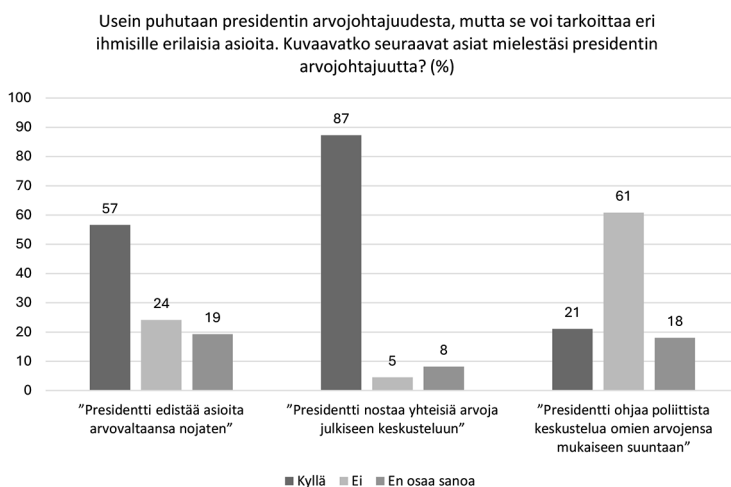
Entä mitä äänestäjät ajattelevat asiasta? Presidentinvaalit 2024 -kyselytutkimuksessa vastaajilta tiedusteltiin, pitäisikö presidentin olla arvojohtaja. Merkittävää osuus vastaajista oli väitteen kanssa samaa mieltä: jopa 53 prosenttia täysin samaa mieltä ja 35 prosenttia jokseenkin samaa mieltä. Vain 7 prosenttia vastaajista oli jokseenkin tai täysin eri mieltä. Niiden vastaajien osuus, jotka valitsivat en osaa sanoa -vaihtoehdon, oli vain noin 5 prosenttia, mikä on kiinnostavaa ottaen huomioon termin varsin epämääräisen luonteen. Tuloksemme ovat hyvin linjassa EVA:n loppuvuodesta 2023 tuottaman kyselyn kanssa, jossa 89 prosenttia vastaajista toivoi presidentin olevan arvojohtaja (EVA 2023a).

Pelkästään tämän perusteella ei voida kuitenkaan päätellä, mitä arvojohtajuus vastaajien mielestä tarkoittaa, eikä sitä, miten arvojohtajuuden tulisi näyttäytyä presidentin toiminnassa. Siispä vastaajilta kysyttiin myös, miten he näkevät presidentin arvojohtajuuden – onko se yleistä asioiden edistämistä presidentin arvovaltaan nojaten, yhteisten arvojen nostamista julkiseen keskusteluun, vai presidentin omien arvojen esiin tuomista ja poliittisen keskustelun ohjaamista niiden suuntaan. Lista ei ole millään muotoa täydellinen, vaan vaihtoehdot pyrkivät ainoastaan tiivistämään joitakin julkisessa keskustelussa presidentin arvojohtajuuteen liitettyjä yleisiä näkökulmia.⁷ Pyrimme erityisesti hahmottamaan, *kenen* arvoja presidentti edistää

⁷ Arvojohtajuudelle ei ole siis olemassa mitään määritelmää, vaan sitä on julkisessa keskustelussa tulkittu eri tavalla, niin toimittajien, kommentaattoreiden kuin presidenttien itsensäkin toimesta. Myös vuoden 2024 presidentinvaaleissa ehdokkaiden näkemykset erosivat sen osalta, miten he näkivät arvojohtajuuden (Yle

– omia vai yhteisiä – ja/tai onko arvojohtajuus enemmän asioiden yleistä edistämistä presidentin näkyvän aseman kautta. Etenkin viimeinen tarkasteltu näkökulma – presidentti esittää omia näkemyksiään kaikenlaisista aiheista – heijastelee yllä esitettyä käsitystä muodollisen valta-aseman heikentymisen kompensoinnista, joka tulkintamme mukaan muodostaa poliittisessa julkisuudessa esiintyvän käsitteen ydinajatuksen. Esimerkiksi kevään 2024 presidentinvaaleissa tämä ilmeni siten, että presidentin arvojohtajuuteen vetoamalla vaikutti olevan hyväksyttävää kysyä presidenttiehdokkaiden kantoja asioihin, joihin presidentin muodollinen valta-asema ei ulotu.

Kiinnostavasti selkeä valtaosa (87 prosenttia) kyselymme vastaajista, jotka edustavat pääsääntöisesti tavallisia kansalaisia eivätkä politiikan tai median eliittiä, käsittelee presidentin arvojohtajuuden etenkin yhteisten arvojen kautta, kun taas vain 21 prosenttia korosti presidentin omia arvoja (ks. kuvio 7.8). Yli puolet eli 57 prosenttia näki presidentin arvojohtajuuden myös yleisenä asioiden edistämisenä arvovaltaansa nojaten, mikä voi toki tarkoittaa myös presidentin omaa tulkintaa edistettävistä asioista eikä varsinaisesti nojaa presidentin muodollisiin toimivaltuuksiin. Näiden tulosten valossa näkemykset presidentin arvojohtajuudesta haastavat siis luvussa aiemmin esiintynyttä yleiskäsitystä siitä, että presidentin toivotaan käyttävän valtaansa varsin perinteisillä muodollisilla – ei epämuodollisilla – areenoilla, sillä kaikki kolme vaihtoehtoa kuvaavat omalla tavallaan presidentin toiminnan ulottamista muodollisten toimivaltuuksien ulkopuolelle, myös asioiden tuominen julkiseen keskusteluun ”yhteisiin arvoihin” vedoten.

Kuvio 7.8 Näkemykset presidentin arvojohtajuudesta.

Lähde: Presidentinvaalit 2024 -kyselytutkimusaineisto (Kujanen & Raunio 2025).

12.12.2024). EVA:n syksyn 2023 Arvo- ja asennetutkimuksessa arvojohtaja määriteltiin seuraavalla, varsin lavealla ja monitulkintaisella tavalla: ”herättelee julkisuudessa keskustelua tärkeistä asioista ja edistää niitä arvovallallaan” (Haavisto 2023a). Myöskään me emme pyri muodostamaan tässä tutkimuksessa tyhjentävää määritelmää arvojohtajuudelle, vaan yritämme vain avata sen monimerkityksellistä ja mahdollisesti haitallistakin luonnetta.

Mutta mitä ovat ”yhteiset arvot”? On yleisesti vieras ajatus, että presidentti pystyisi määrittämään toiminnassaan arvot, jotka yhdistäisivät koko kansaa, tai että hän *ei* toimisi omien arvojensa tai poliittisen kokemuksensa pohjalta. Toki arvoilla saateetaan viitata joihinkin yleisesti yhteiskunnan toiminnan kannalta tärkeisiin tavoitteisiin, kuten *demokratia* ja *tasa-arvo*, ja polarisoituneessa poliittisessa ympäristössä siltojen rakentaminen on toki tärkeää, mutta kenties presidentin ”arvojohtajuutta”, joka tässä yhteydessä havainnollistaa presidentin epämuodollista vaikutusvaltaa, on katsottu liian vaaleanpunaisten lasien läpi. Toisin sanottuna, myös ”yhteiset arvot” ovat presidentin oman tulkinnan varassa, vaikka esimerkiksi presidentin taloutta koskevat näkemykset on helppo kehystää koko kansakunnan etujen mukaisiksi. Huolimatta siitä, että Suomen presidentti luopuu virkaan astuessaan symbolisesti puoluekirjastaan, hän on loppujen lopuksi vaaleilla valittu poliittinen toimija, joka voi ”arvojohtajuuteen” vedoten edistää myös omia tai puolueensa tavoitteita.

Lopuksi: kuinka vahvan presidentin suomalaiset haluavat?

Suomalaisten näkemyksiä presidentin valta-asemasta on tässä luvussa tarkasteltu moniulotteisesti, huomioiden muodollisten valtaoikeuksien lisäksi myös presidentin toimintatyyli. Näitä koskevia näkemyksiä tarkasteltiin yhdessä ja erikseen, sekä myös erilaisten taustamuuttujien kuten sukupuolen, iän, koulutustason, puoluevallin, politiikkatietämyksen ja poliittisten asenteiden suhteen. Lisäksi keskustelimme lyhyesti presidentin rooliin liitetystä ’arvojohtajuus’-käsitteestä ja sen mahdollisesta ongelmallisuudesta.

Tuloksemme osoittavat, että suomalaiset ensinnäkin ovat varsin tyytyväisiä presidentin nykyisiin muodollisiin valtaoikeuksiin tai he toivovat niihin jossain määrin lisäystä. Vain hyvin harva toivoisi presidentille vähemmän valtaa. Näiden käsitysten puitteissa presidentti-instituutio poikkeaa merkittävästi muista keskeisistä poliittisista instituutiosta ja toimijoista, joiden vallan yleensä toivotaan pikemminkin vähentyvän. Vaikka presidentin vallan lisäämistä tukevat havainnot voitaisiin helposti tulkita johtuvaksi siitä, etteivät kansalaiset tiedä mihin presidentti nykyisellään kykenee, on kansalaisten presidenttiä koskeva politiikkatietämys tutkimuksemme perusteella itse asiassa varsin korkealla tasolla, kun sitä vertaa aiempaan suomalaisten politiikkatietämystä yleisemmin kartoittaneeseen tutkimukseen (Rapeli 2010). Kansalaiset varsin suurella määrällä tietävät, mitä presidentin tulisi tehdä, myös suhteessa hallitukseen, joten ajatus puhtaasti tietämättömyyteen perustuvasta kannatuksesta ei näytä pitävän paikkaansa. Kansalaiset myös toivovat presidentin olevan aktiivinen, joskin myös eduskunnan, hallituksen ja puolueiden rinnalla varsin sovitteleva toimija, joka edistää kansallista yhtenäisyyttä. Presidentin toimintarooliin ei pääsääntöisesti yhdistetä sitä, että presidentti käyttäisi julkista asemaansa oman poliittisen agendansa ajamiseen, varsinkaan julkisella areenalla, vaan päinvastoin suomalaiset pääsääntöisesti korostivat presidentin asemaa kansaa yhdistävänä toimijana, joka ei kuitenkaan jää muiden poliittisten toimijoiden varjoon.

Selvitimme myös, mitkä yksilötason taustatekijät ovat yhteydessä presidentin valta-asemaa koskeviin käsityksiin, erityisesti koskien muodollisesti vahvaa ja epämuodollisesti aktiivista presidenttiä. Perinteisistä sosiodemografisista muuttujista vain koulutus on tilastollisesti merkitsevässä yhteydessä, mutta sekin lähinnä yliopistokoulutuksen osalta (joka pienessä määrin vähentää toiveita vahvasta presidentistä). Samalla tuloksista nousi esiin joitakin mahdollisesti huolestuttavinakin näyttäytyviä piirteitä, jotka liittyvät ”yleisen hyvän” narratiivia haastaviin asenteisiin. Etenkin poliittisiin toimijoihin kohdistuva epäluottamus ja vähäisemmässä määrin myös perussuomalaisten kannatus selittivät tukea muodollisesti vahvalle ja aktiivisesti haastavalle presidentille. Vaikka myös poliittinen oikeistolaisuus ja entisen presidentin tuki selittävät näitä asenteita, jotka voivat viitata myös vain presidentin aktiiviseen toimintaan perustuslain ja yleisen toimintakulttuurin puitteissa, on myös mahdollista, että nämä asenteet heijastelevat toimintatapaa, missä suoraan vaaleilla valittu presidentti koettelee vakiintuneita vallanjaon rajoja. Alan tutkimuksen perinteitä heijastellen presidentti voidaan siis myös nähdä parlamentaarista päätöksentekoa haastavana poliittisena toimijana, ikään kuin vaihtoehtona muille poliittisille instituutioille ja heidän harjoittamalleen epäonnistuneelle politiikalle. Presidentin suosiollinen asema suhteessa pääministeriin ja hallitukseen päivänpolitiikan ulkopuolella operoivana valtionpäänä saattaa korostaa tätä mielikuvaa entisestään. Vastaavasti kenties harmittomaltakin vaikuttava arvojohtajuus-retoriikka saattaa jopa normalisoida presidentin epämuodollista vallankäyttöä, joka ”yleisen hyvän” sijaan saattaa kohdistua presidentin omien tai ryhmäkohtaisempien poliittisten tavoitteiden edistämiseen.

Ei vaikuta lainkaan todennäköiseltä, että Suomen poliittinen järjestelmä kehittyisi lähitulevaisuudessa autoritaarisempaan suuntaan, vaikka presidentti saat- taakin vahvistua suhteessa hallitukseen muun muassa Suomen NATO-jäsenyyden myötä. Silti on tärkeää pitää mielessä, että poliittisten järjestelmien toiminta voi muuttua merkittävästikin pelkkien johtajavaihdosten myötä, vaikka muodolliset säännöt pysyisivät samoina, kuten vaikkapa Unkarin esimerkki osoittaa (Levitsky & Ziblatt 2018). Puolipresidentiaalisen järjestelmän kontekstissa yksinvaltaistumisen mahdollisuutta voidaan hahmottaa niin ikään puolipresidentiaalisen järjestelmän omaavan Ranskan mahdollisen tulevaisuusskenaarion kautta, missä Emmanuel Macronin seuraajaksi valitaan *Rassemblement national* -puolueen ehdokas. Vaikka laita-oikeiston ehdokas jossain määrin mukautuisi presidentti-instituution yleisem- pään edustukselliseen eetokseen, on varsin todennäköistä, että myös presidenttinä toimiessaan hän jatkaisi puolueensa tavoitteiden edistämistä vastakkainasettelun kautta, koska puolueen historia, identiteetti, kannatuspohja ja myös tulevaisuuden mahdollisuudet kytkeytyvät näihin tavoitteisiin ja tyyliin. Vaikka radikaalien ta- voitteiden edistäminen on hankalaa vallanjakoon perustuvassa puolipresidentiaa- lisessa järjestelmässä, myös järjestelmän yleinen toimintakyky ja valmius reagoida erilaisiin kansallisiin ja kansainvälisiin haasteisiin on suuresti riippuvainen presi- dentin ja hallituksen yhteistoiminnasta.

Lähteet

- Amorim Neto, O. & Strøm, K. (2006). Breaking the Parliamentary Chain of Delegation: Presidents and Non-partisan Cabinet Members in European Democracies. *British Journal of Political Science* 36(4), 619–643. <https://doi.org/10.1017/S0007123406000330>
- Anckar, D. (2000). Jäähvyäiset semipresidentialismille. *Politiikka* 42(1), 9–14.
- Arter, D. & Widfeldt, A. (2010). What Sort of Semi-presidentialism do Finns want? An Intra-systemic Comparative Analysis. *West European Politics* 33(6), 1278–1298. <https://doi.org/10.1080/01402382.2010.508908>
- Doyle, D. (2011). The Legitimacy of Political Institutions: Explaining Contemporary Populism in Latin America. *Comparative Political Studies* 44(11), 1447–1473. <https://doi.org/10.1177/0010414011407469>
- Doyle, D. & Elgie, R. (2016). Maximizing the Reliability of Cross-National Measures of Presidential Power. *British Journal of Political Science* 46(4), 731–741. <https://doi.org/10.1017/S0007123414000465>
- Duverger, M. (1980). A New Political System Model: Semi-Presidential Government. *European Journal of Political Research* 8(2), 165–187. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6765.1980.tb00569.x>
- Elgie, R. (1999). The Politics of Semi-Presidentialism. Teoksessa Elgie, R. (toim.) *Semi-Presidentialism in Europe*. Oxford: Oxford University Press, 1–21.
- Fieschi, C. & Heywood, P. (2004). Trust, cynicism and populist anti-politics. *Journal of Political Ideologies* 9(3), 289–309. <https://doi.org/10.1080/1356931042000263537>
- Geurkink, B., Zaslove, A., Sluiter, R. & Jacobs, K. (2020). Populist Attitudes, Political Trust, and External Political Efficacy: Old Wine in New Bottles? *Political Studies* 68(1), 247–267. <https://doi.org/10.1177/0032321719842768>
- Gherghina, S., Tap, P. & Farcas, R. (2025). Informal Power and Short-Term Consequences: Country presidents and political parties in Romania. *Political Studies Review* 23(1), 50–69. <https://doi.org/10.1177/14789299231187220>
- Grimaldi, S. (2023). *The Informal Powers of Western European Presidents: A Way Out of Weakness*. Cham: Palgrave MacMillan.
- Haavisto, I. (2023a). Suomalaiset toivovat uudesta presidentistä ensisijaisesti kansakunnan keulakuva ja ulkopolitiikan johtajaa. EVA Artikkeli. Saatavilla: <https://www.eva.fi/blog/2023/10/31/suomalaiset-toivovat-uudesta-presidentista-ensisijaisesti-kansakunnan-keulakuva-ja-ulkopolitiikan-johtajaa/>, luettu 27.9.2024.
- Haavisto, I. (2023b). Enemmän presidenttiä! – Suomalaisia kiinnostaa paluu presidenttivetoiseen järjestelmään. EVA Analyysi No 126. Saatavilla: <https://www.eva.fi/blog/2023/12/27/enemman-presidenttia-suomalaisia-kiinnostaa-paluu-presidenttivetoiseen-jarjestelmaan/>, luettu 12.9.2024.
- Hidén, M. (2019). Juridiikka ja muotoja eduskuntatyössä. Eduskunnan kanslian julkaisu 6/2019.
- Hloušek, V. ym. (2013). *Presidents Above Parties? Presidents in Central and Eastern Europe. Their Formal Competencies and Informal Power*. Brno: Masaryk University.

- HS (17.1.2018). "Presidentin arvojohtajuus ei sovi nykyaikaan" – Läpihuutovaalit-podcastissa puidaan presidentin johtajuutta ja arvoja. Saatavissa: <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000005527836.html>, luettu 13.9.2024.
- Jastramskis, M. & Pukelis, L. (2024). Routine Presidential Activism by Going Public Under Semi-Presidential and Parliamentary Regimes. *Political Studies Review* 22(4), 740–761. <https://doi.org/10.1177/14789299231185453>
- Kernell, S. (2007). *Going Public: New Strategies of Presidential Leadership*. 4th ed. Washington, DC: CQ Press.
- Koskimaa, V. (2016). *Towards leadership democracy – The changing balance of power in three Finnish political parties 1983–2012*. Tampere: Tampere University Press.
- Koskimaa, V. & Raunio, T. (2025). Effective and democratic policymaking during a major crisis: an in-depth analysis of Finland's decision to apply for NATO membership after Russia attacked Ukraine. *Journal of European Public Policy* 32(4), 980–1003. <https://doi.org/10.1080/13501763.2024.2324013>
- Kujanen, M. (2024). Popularity and powers: comparing public opinion on presidents in semi-presidential and presidential regimes. *European Political Science Review* 16(2), 225–241. <https://doi.org/10.1017/S1755773923000280>
- Kujanen, M., Koskimaa, V. & Raunio, T. (2025a). Confrontational or 'Statespersonlike' Style? Examining Finnish and French presidents' public speeches and messages, 2000–2020. *Political Studies Review* 23(1), 14–32. <https://doi.org/10.1177/14789299231188605>
- Kujanen, M., Koskimaa, V., & Raunio, T. (2025b). Taking intra-executive politics into public arenas? Analysis of presidential speeches in six semi-presidential European countries. *International Political Science Review* 46(2), 180–199. <https://doi.org/10.1177/01925121241237527>
- Kujanen, M. & Raunio, T. (Tampereen yliopisto) (2025). Presidentinvaalit 2024 [data]. Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto [jakaja]. DOI: <https://doi.org/10.60686/t-fsd4019>; URN: <https://urn.fi/urn:nbn:fi:fsd:T-FSD4019>
- Köker, P. (2017). *Presidential Activism and Veto Power in Central and Eastern Europe*. Cham: Palgrave Macmillan.
- Levitsky, S. & Ziblatt, D. (2018). *How Democracies Die*. New York: Crown Publishers.
- Metcalf, L. K. (2000). Measuring Presidential Power. *Comparative Political Studies* 33(5), 660–685. <https://doi.org/10.1177/0010414000033005004>
- Metelinen, S. (2022). Valta tasapainossa – Suomen valtarakenteet ovat kansalaisten mielestä kohdillaan. EVA Analyysi No 111. Saatavilla: <https://www.eva.fi/blog/2022/07/19/suomen-valta-rakenteet-ovat-kansalaisten-mielesta-kohdillaan/>, luettu 5.9.2024.
- Paloheimo, H. (2005): Finland: Let the Force Be With the Leader – But Who Is the Leader? Teoksessa Poguntke, T. & Webb, P. (toim.): *The Presidentialization of Politics, A Comparative Study of Modern Democracies*. Oxford: Oxford University Press.
- Passarelli, G. toim. (2015). *The presidentialization of political parties. Organization, institutions and leaders*. Basingstoke: Palgrave MacMillan.
- Rapeli, L. (2010). Tietääkö kansa? Kansalaisten politiikkatietämys teoreettisessa ja empiirisessä tarkastelussa. Väitöskirja. Turku: Turun yliopisto.

- Raunio, T. & Sedelius, T. (2020). *Semi-Presidential Policy-Making in Europe: Executive Coordination and Political Leadership*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Reeves, A. & Rogowski, J.C. (2016). Unilateral Powers, Public Opinion, and the Presidency. *The Journal of Politics* 78(1), 137–151. <https://doi.org/10.1086/683433>
- Reeves, A. & Rogowski, J.C. (2023). Democratic values and support for executive power. *Presidential Studies Quarterly* 53(2), 137–312. <https://doi.org/10.1111/psq.12837>
- Rooduijn, M. (2018). What unites the voter bases of populist parties? Comparing the electorates of 15 populist parties. *European Political Science Review* 10(3), 351–368. <https://doi.org/10.1017/s1755773917000145>
- Roper, S.D. (2002). Are All Semipresidential Regimes the Same? A Comparison of Premier-Presidential Regimes. *Comparative Politics* 34(3), 253–272. <https://doi.org/10.2307/4146953>
- Samuels, D.J. & Shugart, M.S. (2010). *Presidents, Parties, and Prime Ministers: How the Separation of Powers Affects Party Organization and Behavior*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Schleiter, P., & Morgan-Jones, E. (2010). Who's in Charge? Presidents, Assemblies, and the Political Control of Semipresidential Cabinets. *Comparative Political Studies* 43(11), 1415–1441. <https://doi.org/10.1177/0010414010371904>
- Shugart, M.S. & Carey, J.M. (1992). *Presidents and Assemblies: Constitutional Design and Electoral Dynamics*. New York, NY: Cambridge University Press.
- Siaroff, A. (2003). Comparative presidencies: The inadequacy of the presidential, semi-presidential and parliamentary distinction. *European Journal of Political Research* 42(3), 287–312. <https://doi.org/10.1111/1475-6765.00084>
- Sievert, J. & Williamson, R.D. (2015). Public Attitudes toward Presidential Veto Powers. *Research & politics* 5(1), 1–6.
- Tavits, M. (2009). *Presidents with Prime Ministers: Do Direct Elections Matter?* Oxford: Oxford University Press.
- Yle (12.12.2023). Yksi perustaisi nettifoorumin, toinen käyttäisi ”parantavaa puhetta” – presidenttiehdokkaat paljastavat arvojohtajuutensa. Saatavissa: <https://yle.fi/a/74-20064341>, luettu 13.9.2024.
- Åberg, J. & Sedelius, T. (2020). Review Article: A Structured Review of Semi-Presidential Studies: Debates, results and missing pieces. *British Journal of Political Science* 50(3), 1111–1136. <https://doi.org/10.1017/s0007123418000017>